

Κρίση ηγεμονίας και Αριστερά

του Γιάννη Μηλιού

Η καπιταλιστική εξουσία δεν μπορεί να ασκηθεί μόνο με τη βία ή το φόβο. Απαιτείται και η συνεκτική ύλη της συναίνεσης των κυριαρχούμενων τάξεων, η αίσθηση της κοινής πορείας και «μοίρας», του «ανήκειν από κοινού» στην εθνική πορεία που υλοποιεί το καπιταλιστικό κράτος. Απαιτείται δηλαδή η *ηγεμονία* των κυρίαρχων αστικών στρατηγικών εξουσίας.

Μιλώντας για την ηγεμονία αναφορικά με τις κυρίαρχες τάξεις, ο Πουλαντζάς παρατηρούσε ότι η έννοια αυτή «δείχνει τη συγκρότηση των πολιτικών συμφερόντων αυτών των τάξεων, στη σχέση τους με το κεφαλαιοκρατικό κράτος, σαν αντιπροσωπευτικών του “γενικού συμφέροντος” αυτού του πολιτικού σώματος που είναι ο “λαός έθνος”» (*Πολιτική εξουσία και κοινωνικές τάξεις*, τ. α', σ. 195).

Η ανάλυση αυτή μιλάει για το σήμερα: Με τον πόλεμο που κήρυξε το κεφάλαιο στις εργαζόμενες τάξεις μετά το ξέσπασμα της κρίσης, η εκμετάλλευση της εργασιακής δύναμης εντάθηκε σε τέτοιο βαθμό ώστε ο μισθός να μη φτάνει πλέον ούτε για μια αξιοπρεπή διαβίωση και η ζωή των ανέργων πραγματικά να απειλείται. Η γενικευμένη «επισφάλεια» των «από κάτω» έκανε όμως ορατό τον «κοινωνικά άδικο», ταξικό χαρακτήρα του κοινωνικού καθεστώτος που εκπροσωπούν τα τρία «κόμματα της τάξης». Με άλλα λόγια, η συγκυρία που ανέδειξε την ανάγκη για «εθνική ενότητα» του αστισμού πιστοποίησε και τα όριά της.

Η τρικομματική ενότητα που κυβερνάει αποδείχθηκε έτσι μια φάρσα «εθνικής ενότητας». Είναι ανίκανη να διαχειριστεί και να ξεπεράσει τις εσωτερικές αντιφάσεις του κυρίαρχου αστικού συνασπισμού εξουσίας και εξίσου ανίκανη να αποσπάσει τη συναίνεση των «από κάτω». Το όνειρο του κάθε έγκυρου διαχειριστή, η υπέρβαση των «διαχωριστικών γραμμών» που χωρίζουν την «Αριστερά» από τη Δεξιά του αστικού μπλοκ, έγινε πραγματικότητα, αλλά επί ματαίω. Ο ελληνικός αστισμός μαστίζεται πλέον από μια κρίση ηγεμονίας που λειτουργεί ως διαδικασία αποσύνθεσης του πολιτικού συστήματος.

Έτσι, ο φόβος που αρχίζει να διαπερνά κάθε πόρο του άρχοντος συγκροτήματος συνοψίζεται σε ένα απλό ερώτημα: Ποια θα είναι η στάση των κυριαρχούμενων τάξεων; Θα επιλέξουν την υποταγή, την «προστασία» εκ μέρους των κρατούντων ως διέξοδο από την κρίση; Ή θα προτιμήσουν την ανυπακοή, ή και την εξέγερση, συμπαρασύροντας και τους κρατούντες στην «καταστροφή», την ολοκληρωτική κατάργηση της τάξης;

Η κρίση ηγεμονίας του αστισμού αποτελεί προνομιακό πεδίο παρέμβασης της Αριστεράς. Όχι για να αποκαταστήσει την «καλή λειτουργία του πολιτικού συστήματος», δηλαδή την αστική ηγεμονία, αλλά για να αμφισβητήσει την αστική στρατηγική και εξουσία.

Διότι, η ανατροπή του νεοφιλελευθερισμού δεν θα προέλθει από την επιστροφή στο «κοινωνικό κράτος» των κρατικών συνδικάτων, που με τη διαχειριστική λογική των διαδρόμων της εξουσίας διαπραγματεύονταν τη σιωπή τους και τη διαμεσολάβηση της υποταγής των κυριαρχούμενων με αντάλλαγμα την άθλια συμμετοχή τους στην εξουσία των κρατικών μηχανισμών πάνω στους εργαζόμενους. Αυτό το «κοινωνικό συμβόλαιο»

είχε ως πυρήνα την απονεύρωση του έστω και στοιχειώδους κοινωνικού ελέγχου, τη διαστρόφη των κοινωνικών αναγκών σε ανούσια κατανάλωση και τη συμμετοχή σε ένα ανεξέλεγκτο παιχνίδι συναλλαγής με τους κρατούντες, ένα ατελείωτο γαϊτανάκι διαφθοράς.

Η ακύρωση των σημερινών πολιτικών δεν μπορεί να υιοθετήσει την αρχή των μικροαστικών κοινωνικών εγωισμών, που με την όποια πρόφαση αποσπούν από την κεντρική διαχείριση φορολογική ασυλία, εισφοροαποφυγή, ασυλία στην εκμετάλλευση μαύρης εργασίας, ιδίως των μεταναστών, λεηλασία των ασφαλιστικών ταμείων στο όνομα της «ανάπτυξης», «επιχειρηματικότητα» με εισφορά κεφαλαίων από τους μη έχοντες και κατανομή του επιχειρηματικού ρίσκου στην κοινωνία.

Η απάντηση στον νεοφιλελευθερισμό δεν μπορεί να είναι ακριβώς εκείνο το σοσιαλδημοκρατικό «κοινωνικό συμβόλαιο» του Μεταπολέμου που στο όνομα μιας νέας «εθνικής πρωταρχικής συσσώρευσης» θα επαναφέρει τις σταθερές του εξανδραποδισμού της εργασίας στο όνομα της «πατρίδας» και των «αξιών του διαφωτισμού», που είναι το καλύτερο διαβατήριο για το κοινωνικό αδιέξοδο.

Η οργάνωση των αδυνάτων, η κοινωνική δικτύωση των «από κάτω» σε έναν πανταχού παρόντα ιστό κοινωνικής προστασίας μπορεί να κάνει τη διαφορά στην εμβέλεια της Αριστεράς. Και αυτό όχι απλά επειδή μπορεί να αποδειχθεί μια επιτυχής πολιτική στρατηγική, αλλά γιατί υλοποιεί την καταστατική βάση, τον ελάχιστο κοινό παρονομαστή των αριστερών στρατηγικών, μέσα και έξω από την κρίση, στην ομαλότητα και στην έκτακτη ανάγκη, στην ευημερία και στην ανέχεια, στη σύγκρουση και στη συνεργασία. Διότι ας το πάρουμε απόφαση: Τα μέσα διαμορφώνουν τον σκοπό! Και η επιλογή αυτή ενσωματώνει τη βάση των αριστερών στρατηγικών, την επιταγή της *κοινωνικής αλληλεγγύης ως διαδικασίας που αμφισβητεί την καπιταλιστική τάξη πραγμάτων.*